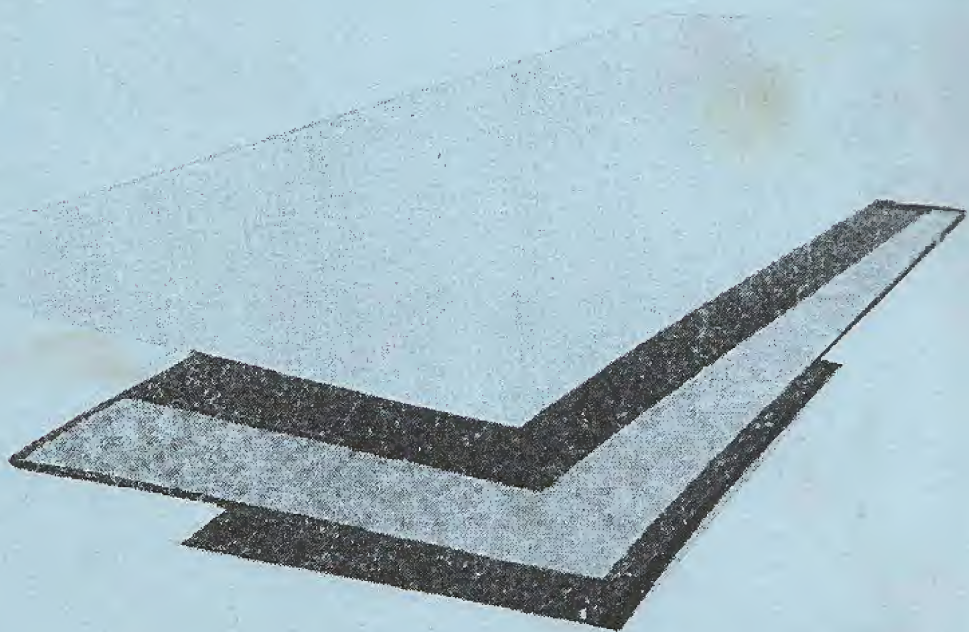

فضولسی نین لیلی و مجنون

دستاینداکسی فزه لکر و آچیقلاماسی

عبدالعزیز سمین بیاتکی

شرح غزليات الشاعر
فضولي البغدادي
في ملحمة ليلى ومجنون
باللغة التركمانية
عبدالعزیز سمين بیاتلی

وزارة الثقافة والإعلام

دار الشؤون الثقافية العامة

السعر : (٥) دينار

تصميم الغلاف : سلمى موسى

بغداد - ١٩٩٣

طبع في مطابع دار الشؤون الثقافية العامة

ع. الفز

155

وزارة الثقافة والاعلام
دار الشؤون الثقافية العامة
مديرية الثقافة التركمانية
بغداد - ١٩٩٣

فضولی نین
لیلی و مجنون
دستانینده کی غزه لکر و آچیقلاماسی

ئویله سرمستم کی ادراک ایتمه زهم دنیانه دیر
بن کیمیم؟ ساقی اولان کیمدیر؟ می و صهبانه دیر؟

عبدالغزیز سمین بیاتلی

طباعة ونشر
دار الشؤون الثقافية العامة
حقوق الطبع محفوظة
تمنون جميع المراسلات
باسم السيد رئيس مجلس الإدارة
العنوان :

المراق - بغداد - اعظمية
ص.ب. ٤٠٣٢ - تلکس ٢١٤١٣ - هاتف ٤٤٣٦٠٤٤

ئون سوز

فضولى-ئىن ئۆزلىرى آراسىندا « لىلى ومجنون » ى باشدا
گله ئۆزىندە ئۆزى، بىلكى دە يازمىش اولدوغو ئۆزلىرىن شاھىدىر.
چونكى بو ئۆزىدەكى ئۆزىلىكلەر، فضولى-ئىن نە دىگر
ئۆزلىرىدە، نە دە « لىلى ومجنون » حكايەسىنى قلمە آلان باشقا
شاعر ويازارلارنى يازدىقلارنىدا بولونور.

فضولى، تصوفى دوشونجهلىرى منهج ايدىتەرەك لىلى
ومجنون داستانىنى يازمىشدير. فضولى يە گورە لىلى، حسن
مطلق، ومجنون كمال عشقدير - لىلى يى اۆزلى گرچك گىزىنە
بنزەتتور كى بو گىزىن پىردەسى آلتىندا اۆزلى گوزەللىك
خصوصىتلىرى بولونماقتادىر. مجنون ايسە خبرسىزلىك
وسرگردانلىق چوللىرىدە، كىندىنى اونوتاراق دولاشان،
لىلى - ئىن سورتىندەن باشقا هيچ بىر گوزەللىكە قانسايان،
وبو يوزدەن عقلين دىزگىنى اللرىندەن چىقان، و وارلىقىنى
سيو گىلىسىنە فدا ايدەن گرچك بىر عاشقدير. باشقا بىر دەيمىلە،
مجنون، إلهى بىر عاشق اولاراق، دىنانىن وارلىقىندان، مرتبه
ولتلىرىدەن، وبوتون باغلارنىدان كىندىنى قورتارىپ، الله
سيوگىسىنە اۆزلى ذاتىندا يوق اولماق يولونو طوتوش بىر

۳۹۸۲

ب ۹۲۲ بىياتلى، عبدالعزىز سىمىن
فضولى-ئىن لىلى ومجنون : داستانىدەكى غزەللىر
واچىقلاماسى/عبدالعزىز سىمىن بىياتلى - بىفداد : توركىمن
كولتور مەدىرلىكى، ۱۹۹۲.
۶۸ ص، ۲۱ سم - (كولتور ياپىنلارى دىزىسى، ۱۲۲)
۱. خەلقچى ادبىياتى. آ. ادريس ب. سەرى

۲۰۲
۹۹۳/۲۳۹

المكتبة الوطنية (الفهرسة أثناء النشر)

رقم الايلاع في دار الكتب والوثائق ببغداد ۲۳۹ لسنة ۱۹۹۳

قولدور . ذاتا فضولى ، لىلى ومجنونون باشنا آلىنان عون
سوزونده گلەن اوج رباعين ايکيجيسينده :

طوتسام طلبى حقيقتە راه مجاز
افسانه بهانه سيله عرض ايتسم راز
لىلى سبيله وصفينا ايتسم آغاز
مجنون دىلى ايله ايتسم اظهارى نياز

و اوچونجوسونده :

لطف ايله شېبى اوميدى روز ايله
اقبالى توفىقلە فيروز ايله
لىلى گيى لفظسى دل افروز ايله
مجنون گيى نظمى جىگر سوز ايله

يعنى : (حقيقتى بليرتمەك ايچين مجازە ، وگيزى آچىغا وورماق
ايچين افسانە بهانه باش ووروپوروم . لىلى بى سنين جمالنى وصف
ايتەك وسيله سى ، و مجنونو كندى ايچىمى آچىقلان دىل
ايدىپوروم) .

و :

(لطفيله اومود گيجەمى گوندوز و گلەجگىمى بشارى
ايله آيدىن ايت . سوزلرېمى لىلى گيى گونول آچان
و شعرلرېمى مجنونكى گيى جىگر ياقان ايت) دېمكە ، لىلى
ومجنون حكايسىنى يازماقدان تەلرې آماجلايدىغى
آچىقلايمىشدير . فضولى ، دېگەر اثرلرېندە ياراتيجى

اولدوغو گيى ، لىلى ومجنونده دە بنى بير ياراتيجىلېغى ميدانا
قويسوشدور . اودا حكايه بى اينجى طانهلرې گيى غزەللرە
سوملمە سيدير . بو غزەللر حكايه به تۈزەل بير سىما و گورکەملې
بير طاد ويرديگى گيى ، فضولى - تين غزەل صنعتينده استادلىق
واوستونلوگونو پارلاق بير گوش گيى گوستريور .

شاعرين « لىلى ومجنون » دە بو قادار بويوك بشاريلار
صاغلاماسينين باشليجا سببى ، مجنونده ملوپلانا بير چوق
نيتەلىكلەر ، و مجنونون گيجيرميش اولدوغو گونلرە
فضولى - تين تۈزەل حياتى آراسيندا بويوك بير بئزەرليگين
بولونمايدير . اونون ايچين شاعر بو اثرينده كندىنى هېچ دە
اونوتمايمش و اويغون گوردوگو يرلردە يرلشدوردىگى يانقلى
غزەللرە كندى دويغولارېنى ، دوشونجه و گوروشلرېنى
و پریشان باشايشىنى گوسترمە چالشمىشدير . ايشته بو
يۈزدەندىر كى فضولى - تين هم تۈزەل هم دە ادبى كيشىلېكى ،
دستانين بيرينجى رباعيسيندەن صوتونجو سطرېنە دەكېن بير
گورولمكدهدير .

لىلى ومجنون حكايسى اصلدا (عرب بنى عامر)
قبيله سينده وقوع بولان بير عشق ماجراسيدير . بو حكايه بى
عربلردەن باشقا عجم و تورك شاعرلرې ، دە گيشيك ييجيم
و يوتەملرە قلمە آلمىشلاردى ، بو گونه دەكېن فضولىدەن
باشقا اون سكر شاعرين يازميش اولدوقلارې « لىلى
ومجنون » حكايلرې آراسيندا فضولى - تين « لىلى و

مجنون» ون ئونۇنە گىچە يىلن بىر ئۆزىن بولۇندوغۇ ھىنوز
تېتىت ايدىلمەيشىدۇر . قىس العامرى ، ويا مجنون بنى عامر
ويا مجنون لىلى آدلارلە آيىلان «مجنون» ، آسكىدەن بىرى
صوفىلرلن ايلگىسىنى قازانىشىدۇر . مجنون ، غايت تىمىز آما
گوجلو بىر عشقن آتشىنە يانان ، لىلى دەن آبرى دوشدوكدە ،
دنيا باغلارنىدان كىندىنى قورتاران ، يالنىز و يالنىز كىندى
عشقيلە ، عشق ايچرە ، عشق ايچىن ياشايان و بوندىلە ئىسافىل
دوغلارنى يوكىك وارلىقلار مرتبەسىنە واردىران و بىر يولدا
جىياتنى فدا ايدەن بىر عاشقن ان صادق ، مجسم ومحتشم
بىر ئورنەگى اولدوغۇ ايچىن ، صوفىلرلن نظر دقتىنى
چكىشىدۇر صوفىلر : الله دوغرو يول آلان ، والله
عشقىندە كماله واران عاشقلارا «مجنون» آدىنى
وېرىشىلدۇر .

قالدى كى سوزوموزە صون وېرمەدەن ئونجە ، اوچ
رباعي ، بىر صحىفەنن اوچدە ايكىسىنى آلان دىياجە « ئون
سوز » ، ايكى قصىدە ، ايكى مناجات ، ايكى مربع ، يگرىمى
اوچ پارچا غزەل و (۲۸۴۴) بيت مثنوى دەن اولوشان « لىلى
ومجنون » حكايەسىنن دىگر ئوزەللىكلرنە دە ئىشارت ايدەلیم .
اودا فولكلور قونولارى ئوزەللىكلرىدۇر .

فضولى - نىن بوتون اثرلىرى ، ۱۶ نچى عصرده عراق
تارىخىنن ئونەملى قايناقلارنىدان بىرى صايلدىغى گىيى ، باشدا
توركمىنلر اولىناق اوزەرە ، عراق خلقىنن زىككىن بىر فولكلور

ئايناغىدۇر . فضولى ، داھا چوچوق دەئىلەجك بىر ياشدا ايكن
بىر چوق عادت وگلەنكلرمىزى ياشامىش ، داھا صونرالارى
اونلارى ، ئونەم وېرمەك ، ئولومسىزلىگە قاووشدورماق ايچىن
شەرلرندە يرلىشىدۇر . ئورنەگىن :-

توركمىن طوپلوموندا بوتون شرق طوپلوملارنىدا اولدوغۇ
گىيى ، ارىكك چوچوغون ، بابا آدىنى ياشانماق ، و عائىلەنن
شرف و صوبونو قوروماق مسئلەلرندە بويوك بىر ئونەمى
واردۇر . ايشە بو يوزدەندىر كى ارىكك چوچوغۇ اولمايان
قادىنلار ، چوغۇ زمان ، اماملار ، اوليا وصالح كىمسەلرلن
مزارلارنى باش ووراراق ، نذرلر ايدەرلىرى :

«چوق نذرلر ايتدى ھر مزارا چوق قىلدى نياز گردىكارا»

و :

«فزرەندسىز آدمى تلفىدۇر باقى ايدەن آنى خلفىدۇر»
طوپلوموموزدا ارىكك چوچوق اون ، اون ايكى ياشلارنى
گىردىكدە « سىنت » ايدىلر :

« چوق سرعتلە دونوب زمانا اون ياشىنا يىتتى اول يگانا
باباسىنا مقتضاي عادت فرض اولدو كى آنى ايدە سىنت » .

توركمىن عائىلەلرى آراسىندا قىزىن سىويشمەسى بويوك بىر
صوچ صايلىردى و قىزىن سىويشمەسى عائىلە شرفىنن
لەئىنەسىنە نەدن اولوردۇ :

« دەرلر سنی عشقا مبتلاسن بیگانه لر ایله آشناسن
 اوغلان عجب اولماز اولسا عاشق
 عاشقلیق قیزه نه لایق
 ای نوری گوزوم یامان اولور عار
 ناموسیزی ایتدیرمه زهار »

ییرده و قتیله خلق آراسیندا کؤک سورموش بیر عادت
 واردی . اودا ، روح خسته سی اولان بیرینی (امام عباس)
 و یا خوت باشقا اولو بیر مقام گوتورولدو کده ، مرقدده ،
 دخالت ایدیب ، ایچده یالواریشلا شفاسینی بولارمیش .
 فضولی بونودا مجنونو شفا بولاق (مکه) یه گوتورمک
 اولایندا گوسترمیشدیر :

« اول بیر خیر ایشه قیلوب جهد مجنونه مرتب ایتدی بیر مهد
 آلدی آنی عزمی راه قیلدی عزمی حرمی الیه قیلدی
 اولای کی قبول اولای نیازین حق شفقتی اولای چارا سازین
 بو یرده قبول اولور دعالر بو بقعه ده بخش اولور خطالر »

بو یوک فضولی یینه « لیلی و مجنون » حکایه سینده تورکمن
 آتاسوزلرینه گئیش بر آیرمیشدیر . مثلا ، « اولاد قویان
 آد قویار » آتاسوزونو :

جان جوهرینه بدلدر اولاد اولاد قویان قویار همین آد
 و « اللهین یازیسی بوزولماز » سوزونو :

تقدیر چو بویله دیر نه تدبیر تقدیری ایدهرمی کیمسه تغیر

و « باش ویرسه ستر ویرمز » سوزونو :

« اولماز اولور اولماز ایله ساز

باشیم کسیرسه سویله مم راز » - بیتلرینده قوللانمیشدیر .
 فضولی ، آتاسوزلرینه علاوه اولاراق ، بورادا بیر چوق خلق
 دهیم و تعبیرلرینی ده قوللانمیشدیر . نوره گین : یونگوللوک
 بگه نیلمز بیر اخلاق دیر ، بونو شاعرمیز ، شوشکلده بلیر تیور :

« نازک بدنه ایله برکسی گولسن

اما نه دهیم کی بن یونگولسن »

و بیرسینین اویناق اولدغونو افاده ایدهن (قاشی گوزو
 سله شیر) دهیمینی ده شو یتده تثیت ایتمیشدیر :

کیفیتی حال قیلمغه فاش

گلیمیشدی تکلته گوز و قاش

آریجا بیر مسئله یی یالنیز بیر کیشیده ن دویوب ، باشقالاریندان
 ایشیدیلمه دیگنی افاده ایدهن (بونو هه سننه ن ایشیدیره)
 دهیمینی :

« عشقین قیلمازدی کیمسه یادین

هه سننه ن ایشیتدیم ایددی آدین » دیه کتبا آلمیشدیر .

و ایکی کیشینین ایشارتلا و گیزلیجه آنا شمالارینا خلق دهیمینده
 « قاشی گوزده ن سله شیلر » دهرلر . فضولی بو دهیمی

« ایله ردی گوزویله (بو) خطابی

قاشىلە ويرىدى (او) جوايى. يىتتە آلمىشدير *

آرىجا ، دىشدان وايچەن اضطراب وكدره طوتولماق ،
ويرىسنىن يىر (عزى) ئولەرهك ياسا باتماسى ، قادين طولومو
آراسىندا يىر تورلو « بد دعا » دير . يىرىسە بد دعا ايدەرهك
« ياسا باتاسان » دەرلر . فضولى بونودا اونوتمىيلاق شويە
دىمىشدير *

« اودلارا دونوشدو ياسا باتدى

اول غنچە دھانا دىل اوزاتدى »

فضولى ، گولر يوزلو ، خوش صحبتلى و اوتانماز معنالىرىنى
إفادە ايدەن (اوزو آچىق) دەيمىنى :

« لالە گىيى سەندە لطف چوقدور

أما ئە دەيم يوزون آچوقدور »

و يىرىسنى خلق ايچىندە رسوا ايتەك آتلامىنداكى (سياست
ايتەك) دەيمىنى :

« نىلرسىن اگەر آتان ايشىتە

قەر ايلە سنا سياست ايتە »

مثنويلرىندە اوسطاجا ايشلەمىشدير^(۱) . ذاتا « لىلى
ومجنون » - و بو گوروشلە اوقويانلار ، داهادا ئونەملى
يونلرئە واقف اولورلار .

سوزون قىساسى ، فضولى حضرتلرى ، لىلى ومجنون
حكاىەسىنى يىر طولومون حكاىەسى ، گلەك و گورەنكلرىنى ،
محنت و چىلەلرىنى قاپصايان يىر ديوانا دونوشدوردوگو گىيى ،
اونو گرچك يىر تصوف آنلايشى و هواسى ايچىندە ايشلىيەرهك ،
ايچ و دىش دنياىسنىن صادق يىر آيناسى ايتىمىشدير *

ذاتا فضولى - نىن لىلى ومجنونو كك باشينا بو ذاتىن
اگەر دىل اگەر صنعت و اگەر داللى بوداقللى بىلگىسى
سايەسىندە شاعرلر سلطانى اولدوغونا هيچدە قوشقو قبول
ايدەمز يىر دىل اولاراق قالاچاقدير *

(۲) - باقى : بىرلىك سەسى صاىى ۲۱-۲۲ يىل ۱۹۷۹ .

غزەلر
لیلی و مجنون

مجنون :

- (۱) فليک آيړدی بڼی جور ايله جانانمېدان
حذر قيلمز می عجب ناله و افغانمېدان
- (۲) اودا يانديرسام بير شعله ايله نه فلگی
نه يتهر آتشی آه ، دلـی سوزانمېدان
- (۳) غمـی پنهان بڼی تولدوردی ، بو هم بير غم کیم
گول رخیم اولمادی آگاه ، غمـی پنهانمېدان
- (۴) آه ايشدی هم نسیم آه کی اول هم آخر
چيقدی اکراه قلوب کلبه ئی احزانمېدان
- (۵) بن نه حاجت کی قیلام داغـی نهانیم شرحین
عاقبت ظاهر اولور چاکلی گریانمېدان
- (۶) حق ییلور یار دگیل جانـو دلیمن غائب
نولا گر غائب ايسه دیده ئی گریانمېدان
- (۷) جان اگار چيقتا نمیده ن اثری مهری ايله
انری مهری صانسان کی چقار جانمېدان

- (۸) لطف ایدوبسن مگر ای باد بو گوئدهن بویه
ویرهسن بیر خبر اول سروی خرامانیدان
(۹) ای فضولی غمی هجرانلا پریشانیدر حال
کیمسه آگاه دگیل حال-ی پریشانیدان

سوزجوکلر :

- جانان : سیوگیلی • حذر : صاقیناق • نه : دوقوز •
چور : ظلم • دل-ی سوزان : یانیقلی گونول • پنهان : صاقلی •
کلبه : کوچوک اودا • کلبه‌ئی آحزان : کدرلی اودا • شرح
اچقلاما • چاکلی گریبان : بیرتیق یاقا • دیده‌ئی گریبان
آغلایان گوز • مهر : محبت • باد : روزگار • خرامان : صالیناراق
یورویه • آگاه : خبردار ، اویانیق • سروخرامان : یورور
سروی (اوزون بویان کنایه‌دیر) • رخ : یاقاق •

اچقلاما :

- (۱) فلک ، ظلم ایدهره‌ک بنی سیوگیلیدهن اوزاق دوشوردور
عجبا چکدیگیم بو آه و فریاددان قورقوبورمو ؟
(۲) آتشیمن بیر تک شعله‌سی ایله دوقوز فلکی یاقیب
یاندیررسام ، یننه ده بو یانیقلی گونلومون آتشی
آزالمیاجقدیر •
(۳) طوبلومدان گیزلی طوتدوغوم غم بنی چو کدورموشدور
اما بنی نولوم دوشه‌گینه سرهن اصل غم ایسه ، گول

- یاناقلی سیوگیلیم گیزلی طوتدوغوم بو غمدهن
خبرسیزلیگیدیر •
(۴) نَفَس یولداشیمن دخی بنیم گیبی بیر آه چکدی ، اما
آتشیمه دایانامایوب ، مجبور اولاراق هواسی کدرلی
اودامدان چقیب گیتدی •
(۵) گیزلی طوتدوغوم داغی ، آچیغا وورمایا گره‌ک یوق •
ناصل اولورسا بیر گون بیرتیق یافامدان آچیغا چیقاجاقدیر •
(۶) سیوگیلیم ، آغلایان گوزلریمدهن اوزاق ایسه‌ده ، الله
بیلیر کی او بنیم جان و گونلومده‌دیر •
(۷) سیوگیلیم سیوداسی یوزوندهن ، روحوم تنیمدهن
چیقسا ییله سیوداسینین روحومدهن چیقاجاغینی صانماینز •
(۸) ای روزگار گل بیر لطف ایت ده ، او صالیناراق یورویه
سیوگیلیم خبرینی بوگوندهن بویه ، سن گتیر بنا •
(۹) ای فضولی : آریلیق دردیله حالیم پک پریشانیدر •
بو پریشان حالیمدان خبری اولانیم دا یوقدور •

مجنون :

- (۱) ای خوش او گونار کی بن هراز ایدیم جانان ایله
نعمتی وصلین گوروب نازین چکهردیم جان ایله
- (۲) گوره میشادی گولشنی عیشیم خزان سی تفرقه
اولامیشدی تیره آیامیم شبی هجران ایله
- (۳) ماه وشیمدهن دوستر دوران جدا ایستر بنی
دوشمانیمدیر هیچ بیلیم نه تمیشیم دوران ایله
- (۴) بیتسه گر عاشقلارین افلاک افغانی نه سود
یتمهک اولماز ماه و شلر وصلینا افغان ایله
- (۵) باش ووروب صاقلاردیم ایلدهن داغی هجرانین اگر
ایتهک اولسایدی مدارا دیدنه بی گریان ایله
- (۶) ذوقدهن دیباچه (۱) باغلاندی کتابی عرومه
قویمادی دوران گیچه اوقاتیم اول عنوان ایله
- (۷) ای فضولی : آخری بختیم مساعد اولمادی
کیم اولام بیر دم مقارن اول ماهی تابان ایله

(۱) ییزجه یو دیباچه (نون سوز) ، مجنونون سیو گیایسی
« لیلی » دیر کی دامای چوچوق دایچاک بیر چاغنه مجنونون
حیاتیندا گیرمیش و حیاتینین نون سوزر اولوشدیر .

سوزجوکار :

همزار : صیقی دوست • گولشن : گول باغچه سی • خزان :
سون بهار • تفرقه : داغینساق • ماه وش : آی یوزلو • جدا :
آیری • نه سود : نه فایده • داغ : آتش ایله داغلاماق •
هجران : آیریلیق •

آخیقلاما :

- (۱) گوزهلدی او گونار کی سیو گیلیم ایله یاقیندان سرداش
ایدیم - اونون ، قاووشما نعمتی ایچینده ، نازینی جان
و تولولدهن چکهردیم •
- (۲) او گزئلرده ، حیات باغچه م داما آیریلیق خزانینا
اوغرامامیشدی ، گواریم ده آیریلیق گیچه سینین قرانلیغینا
طوتولمامشدی •
- (۳) ای احبابار : بنی آی یوزلو یاریمدان آیرماق ایستیهن
زمان ، بنا دوشسان کیلیمیشدیر • اونا نه لر یامیش
اولدوشومو بیلیموروم •
- (۴) عاشقلارین فریادلاری گوگره بیل چیقارسا ، یینه
فایده سز دیر • چونکو آه و فریاد ایتمکله آی یوزلو
گوزملاره قاووشماق اولماز •
- (۵) اگر گوزلریله آنلاشوب گوز یاشلاریمی گیزلی طوماق
ممکن اولسایدی ، آیریلیق آتشین ایلدهن صاقلی طوماق
ایچین باشیمی ویردیم (عشق گیزی می ویره مزدیم) •

- (۶) عمرومون کتابنا ذوق و صفادان بیر گون سوز یازیلدی •
 نه یازیق کی زمان اول گون سوزون دوغرولتوسوندا ،
 عمر گچیرمه یول ویرمه دی •
- (۷) ای فضولی : طالعین ییلدزی بنا یار اولادی تاکسی او
 آی یوزلو گوزله بیر آن اولسون قاووشایم •

- ۳ -

معنون :

- (۱) فضایی عشقی چون گوردوم صلاحی عقلدهن دورم
 بنی رسوای گوروب عیب ایشمه ای ناصح کی معذورم
- (۲) اگر چالشی گریبان ابله سم منع ایلمن چون ین
 متاعی تنگدهن عاری ، لباسی عاردان عورم
- (۳) بن و صحرایی وحشت ، منزل ایتهم غایت کنجین
 اسیری دامی ظلمت اولمازام ، چون طالبی نورم
- (۴) تمرّد عقل فرمانیدان ایتسم دوستر بالله
 بنی رایسلا سانان ، عشق سلطانی مامورم
- (۵) بلایی عشق و دردی دوست ترکین قیلمزم زاهد
 نه مشتاق بهشتم سن گیبی ، نه طالبی حورم
- (۶) خیالی چین و زلف و طاقی ابروسیه ذوقیم گور
 صافار سین حشمتیه کسره یم ، قدر ایله فغفورم
- (۷) غرض بیر آد ایشیس عالیده بن هم ایلریم بیر آد
 بحمد الله فضولی رندو رسوالیقدا مشهورم
- سوزجوکلر :

فضا : صونسوز بوشلوق • دور : اوزاق • ننگ : ناموس •
 عاری : چییلاق • عور : مهمانسیز • کنج : گوشه • دام :

دوزاق • تمرّد: عاصی اولماق • فرمان: امر، بویروق •
 بهشت: جنت • چین: قیرما • طاق: کنبه • آبرو: فاش •
 کسری: عجم شاهى • فغفور: چین قرالى • غرض: آماج •
 رند: آلدیرمازی، لا آبالى •

آچیقلاما:

- (۱) عشقین صونسوز بوشاوغونو گوروڭجه، عقلدهن اوزاق
 دوشدوم • ای ئوگوت ویرهڭ: آرتیق بنی رسوای
 گوردوگونده عیب ایتمه و بیل کی بن معذروم •
- (۲) اگر یاقامی پیرتارسام بنی منع ایتمه نیز • اساسا بنیم
 ناموس ایله عار کومه گیم یوقدور •
- (۳) بوم بوش چوللر مسکنیدیر بنیم • دینلمه کوشه سینى
 قونوت یاپامام • بن ایشیق و آیدینلیق ایستیه نیم،
 قرانایقلار دوزاغینا اسیر (طوتساق) اولامام •
- (۴) ای زاهد: بن نه عشق بلا سینى، نه ده سیوگیلین
 دردینى ترك ایدهریم • بن سنین گیبی جنته مشتاق
 و حورولره طالب دگیلیم ••
- (۵) قیرما زلفی ایله قویسلی قاشلارینین خیالیندان نویله بیر
 ذوق ایچینده نیم کی بو حالیمی گورسهڭ، بنی یا حشمتلى
 ایران شامی و یا خوت دا قدرتلى چین پادشاهی صانارسین •
- (۶) بو دنیا دا آماج بیر آد بیر اقباق ایسه، شکر اولسون کی
 بنده فضولی گیبی دیوانه لیکده بیر صان قازانیسیم ••

بیر ئوگوت ویرهڭ استاد دیلیندن:

- (۱) جان ویرمه غمى عشقه کی عشق آفتى جاندير
 عشق آفتى جان اولدوغو مشهورى جهاندير
- (۲) سود ایتمه سیودایى غمى عشقدهن هرگز
 کیم حاصلی سیودایى غمى عشق زیاندير
- (۳) هر آبرویى شمع قذینه بیر خنجرى خولیز
 هر زلفى سیاه صدینا بیر آغى میلاندير
- (۴) یخشى گورونور صورتی ماه وشارین اما
 یخشى نظر ایتیکده آنجامی یاندير
- (۵) عشق ایچره عذاب اولدوغو آندان یاوروم کی
 هر کیسه کی عاشتایر ایشی آدسو افغاندير
- (۶) یاد ایتسه قارا گوزلورین مردمی چشمن
 مردم دیوب آنداسا کیم ایچدیکاری قاندير
- (۷) گر دیهرسه فضولی کی گوزهلرده وفا وار
 آلدانما کی شاعر سوزی آلتده (۱) یالاندير

موزجوکار:

آفت: مصیبت • جهان: دنیا • سود: فائده • زیان:
 ضرر • خولیز: قان دوکن • آغی: ازدرها • یخشى: گوزهل،
 ای • ماه وشار (موشلر): آی یوزلور • آنجام: عاقبت •

مردم : گوز به گي ، انسان . چشم : گوز .

آچيqlاما : -

- (۱) جاني عبق دردنه مبتلا ايمه ، عبق جانا مصيبتدير .
عشقين جانا مصيبت اولدوغو دنياجا مشهوردير .
- (۲) عشقه طوتولماقدان بير خير بکلهمه ، عبق دردنين حاصلی
ضرردهن باشقا بير شي دگيلدير .
- (۳) قاشلارين هر بير طانه سي ، سني تولدورمك ايچين دوران
بير مقوس خنجردير و هر بير سياه پرچم ده سني قصد
ايدن زهيئي بير ييلاندير .
- (۴) آي يوزلو گوزه للرين چهره لري ، گوزده گوزه ل
گورولور ، اما اونا باغلانماين صونو محقق بير فلاکتدير .
- (۵) عبق دنياسين بير عذاب دنيا سي اولدوغونو ، آندان
ييليوروم كي بوتون عاشقلارين ايشي آه ايله افغاندير .
- (۶) سياه گوزلولرين گوز به گلريني آندا - يادا سالما ،
صاقيين . صاحبزاده ده انسان ديه رهك آلدانما ، چونكو
اونلارين دائما ايچديكلري قاندير . (عاشقلارين
قاندير) .
- (۷) فضولي «گوزه للرده وفا وار» دهرسه ، آلدانماينيز . اونون
ديديكلري بير شاعر سوزودور كي اودا يالاندير . . .

(۱) قرآن كريمده : « والشعراء يتبعهم الغاؤون ، ألم تر انهم
في كل واد يهيمون وانهم يقولون ما لا يفعلون » آيتينه
تلميحدر . (الشعراء/ ۲۲۴)

معنون :

- (۱) عبق دردی ای معالج قابلی درمان دگيل
جوهريندهن ايلمهك جسمی جدا آسان دگيل
- (۲) دهور جوريندهن شكایت ايدنه عاشق ديمه
عشق مستی واقفیی کیفیتیی دوران دگيل
- (۳) شهردهن صحرايا بير فرق اولدوغون هرکيم ييلور
ييلميش اول کيم عبق صحراسيندا سرگردان دگيل
- (۴) جانی جانان اتحادی فارغ ايلر جسمدهن
جسمدهن آگاه اولان جان واصلی جانان دگيل
- (۵) دهر ايميش دشمن کی همدهمدیر فضولی یار ايله
هر سوزی بهتان ايسه ، حقا بوسوز بهتان دگيل

سوزجوکلر :

- جدا : آيرماق . آسان : قولاي . دهور : زمان .
جور : ظلم ، اشکنجه . واقف : طانيق ، خبردار .
کیفیت : ناصل اولدوغو . سرگردان : باشی دونموش .
جان : روح . جانان : سيوگيلي . آگاه : اويانيق .
همدهم : ارقداش .

آچیتلاما :

- (۱) سن ، ای عشق دردینه درمان ایتسهك ایستیهن : بو دردین درمانی یوقادور . عشق ، جسمین چوهریدیر . جسمی ده جوهریندهن آیرماق قولای دگیلیر .
- (۲) زمانین ظالموندهن شکایت ایدنه « عاشق » دیسه ینیز . عشق شرایینی ایچیب مست اولان کیشی ، زمان آقیمیندان خبردار دگیل .
- (۳) شهر ایله چول آراسیندا بیر فرق اولدوغونو دویوب ، ادراک ایدهن کیشی ، محققدر کی عشق بولوندا باشی دونوش (کنایتی فیه ایتیش) دگیل .
- (۴) سیوگیلی ایله بیرلشمهك روحو تندهن خبرسیز یاپار . تندهن خبری اولان بیر روح سیوگیلیه قاووشموش دگیل .
- (۵) دوشمان : « فضولی سیوگیلیسی ایله دائما برابردیر » دهرمیش ، اونون هر سوزو بهتان ایسه ، الحق بو سوزو بهتان دگیل .

- ۶ -

معجون :

- (۱) یارب : بلایی عشق ایله قیل آشنایینی بیردهم بلایی عشقدهن ایتسه جدا بنی
- (۲) آزا ایامه عنایتینی اهل درددهن یعنی کی چوق بلالره قیل مبتلا بنی
- (۳) اولدیتچا بن گوتورمه بلادهن ائرادتیم بن ایستیریم بلایی ، جو ایستیر بلا بنی
- (۴) تنکینیمی بلایی محبتده قیاما دوست تا دوست طمن ایدوب دیسه بی وفا بنی
- (۵) گیتدیکچه حسنین ایله زیاده نیگاریمین گللیکجه دردینا بهر ایت مبتلا بنی
- (۶) گویله ضعیف دل تئمه فرقتیندهن کیم وصلنا ممکن اولای تورمك صبا بنی
- (۷) نخوت قیاب نصیبی فضولی گیبی بنا یارب مقید ایسه مطلق با بنی

سوزجوکار :

آشنا : دوست ، دهم : آن ، چو : تته کیم . سرست : بولموش . نیگار : حوریت ، سیوگیلی .

- (۱) إلهی : بنی عشق بلاسینه چوق یاقلاشدیر • بنی بو بلاده
هیچ ده آیرما •
- (۲) لطف و عنایتینی دردلیردن آسیرگمه ، یعنی بن دردلی
داها چوق بلاره مبتلا قیل •
- (۳) وار اولدوقچام ، اراده می بلادهن (عشق بلاسیندهن
اوزاقلاشدیرما ، چونکو بن بلایی و بلا ده بنی ایستر •
- (۴) محبت بلاسینده صبر و تحملی صولدیرما تاکی دوست
بنا « وفاسیز » دیهرهك طعن ایلمه سینار •
- (۵) گیتدیكچه سیوگیلیمین گوزه لیکنی آرتیر ، و گیت
گیده بنی ده اونون دردینه داها چوق مبتلا ایت •
- (۶) آریلیق گونلرینده جسمینی او قادار اینجه لت کی صبر
یلی بنی آلیب سیوگیلیمه گوتوره یلسین •
- (۷) إلهی : فضولی نین نصیبی گیبی ، بنا دا نخوت قیلوب
لطف ایت • بنی بنا باغلی ایلمه • (بنی مادی وارلیغیم
آسیر ایتمه اللهم) •

یلی :

- (۱) عشق دامنا گرفتار اولالی زار اولوبم
نه بلادیر کی آنا بویله گرفتار اولوبم
- (۲) دل ییمکدهن کسیلوب ، تن حرکتدهن واه کیم
کنج غمخانه یه بیر صورتی دیوار اولوبم
- (۳) قدرتیم یوق کی قیلام کیمسه یه شرح غمی دل
ئویله کیم عارضه ئی هجریلله ییملر اولوبم
- (۴) حذریم طعنه دهن اول غایته یتیشدیر کیم
یاره اغیار اولوب اغیاره یار اولوبم
- (۵) دیه زهم دخی سنا عاشقیم ای گول زیر
سنا عاشقلیم اظهار ایده لی خوار اولوبم
- (۶) عقل و صبر و دل و تن گیتدی بحمدالله کیم
مفری ساحلی دریاه سبکبار اولوبم
- (۷) یوق فضولی خبریم مطلق ئوزومدهن بس کیم
والله ی نقش ی خیالی رخ ی دلدار اولوبم

سوزجوکلر :-

دام : طوزاق • گرفتار : طوتولموش • زار : ایچین ایچین
آغلایان • کنج : بوجاق • غمخانه (غم خانه) : کدر قیوی •

عارضه : آنسيزين باش گوسترهن اولاي . بيسار : خسته .
خوار : آچاق . دريا : دنيز . ساحل : قبي . سبكار : يوكو
يونكول . رخ : ياناك . واله : عشقدهن عقلى گيديب سرسرم
اولان .

آچيقلاما :

- (۱) عشق طوزاغينا دوشهلى ، گوزلرى آغلار اولوشوم . بو
نيجه بير بلدير كى آنا مبتلا اولوشوم .
- (۲) ئويلهسيته گوجوزوم كى اعضالاريمين تومو حركتدهن
دوشوشدور ، غم قلوبالارينين مهجور بير بو جاغيندا
آصيلى دوران بيرنطة سيز و حركتسيز رسيدن باشقا بير
شي دگيليم .
- (۳) آنسيزين (خبرسيزجه) ميدانه گلن آيرىلىق درديله او
قادار هستهيم كى گونلومده كى دردلى آچيقلامايما
قدرتيم يوقدور .
- (۴) ايل ديليندهن او قادار حذرلييم كى كنديمي اغيار يار
گوسترهرك ، يارا اغيار كيليشيم .
- (۵) او ، گول : بو گوندهن بويله « سنا عاشقيم »
سويلميه جگيم . سنا عاشقلىمى آشكار ايدىب ايلهلى ،
ذليل اولوشوم .
- (۶) شكر اولسۇن تازىيا ، عقل ، صبر ، گونول و تن هپ
بنى يراقىب گيتدى . . . آرتىق دريا قىياريته سغرىمده

يوكو يونكول اولوشوم . (بنى حيانا باغلان آنا
اعضالاريم چالشمادان دوشدو ، روح عالمينه دوغرو
بولچولوغومدا بنى ماده عالمينه باغلانيم قالمادى) .

(۷) فضولى : بن بيرده نيجه ئوزومدهن خبرسيزيم . يالنىز
اونو يليريم كى سيوگيليمين ياناغينين خيالى ايله ، باشى
دونموش بير سرسم اولوشوم .

مجنون :

- (۱) وفا هر کینه دهن ایته دیم اونندان جفا گوردوم
کیمی کیم بی وفا دنیا دا گوردوم بی وفا گوردوم
- (۲) کیمه کیم دردیمی اظهار قیلوب ایسته یوب درمان
ئوزومدهن هم بتر بیر درده آنی مبتلا گوردوم
- (۳) مکدر خاطر ییدان قیلمه دی بیر کیمه غم دفعین
صفادان دهم اوران همدملری اهلای ریا گوردوم
- (۴) اگر سودامنین طوتدوم روان دونه ردی یوز بندهن
و گر گوز گودهن اومدوم صدق ، عکسی مدعا گوردوم
- (۵) آییاق باصدم درسی اومیده سر گردانلیق ال وردی
هونر سر رشته سین طوتدوم آلیده اژدها گوردوم
- (۶) بنا گوستردی گردون تیره بختیم کوبکین یوز کز
من بدبخت آنا هر گاه کیم باقدیم قارا گوردوم
- (۷) فضولی : عیب قیلسا یوز چورسم اهل عالمدهن
ندهن کیم کیمه یوز طوتدوم آندان یوز بلا گوردوم

سوزجوکلر :-

بی وفا : وفاسیز : اظهار : آچقلاماق . سر گردانلیق :
سرملیک . سر رشته : ایپ اوجو . گردون : فلك . همدم :
دوست ، آرقداش .

آچقلاما :

- (۱) کیمدهن وفا اومدوم ، اونندان جفا گوردوم . بو وفاسیز
دنیا دا کیمی گوردومسه ، وفاسیز گوردوم .
- (۲) هر کیمه درمان دیله گیلله دردیمی آچدیم ، ئوزومدهن
بتر بیر درده مبتلا اولدوغونو گوردوم .
- (۳) بو محزون گونلومون درد لرینی آزالانجا ق کیمه یی
بولامادیم . دوستلوقدان سوز ایده نلری هپ ریاجی
گوردوم .
- (۴) آقار صویون آته گینی طوتدوغومدا ، بندهن یوز
دونه ردی . گوز گودهن گرچگی گوسترمه سینی
ایسته دیگیمده اونودا صادق گورمه دیم .
- (۵) اومود قابوسینا آییاق باصار باصاز ، سرسم اولدوم .
معرفت اینین اوجونو طوتار طوتماز ، آلیده بیر اژدها
گوردوم .
- (۶) قارا ملالیمین ییلدیزی یوز کز گوستردی بنا فلك .
هر باقدیغیمدا او ییلدیزی قاپ قارا گوردوم .
- (۷) فضولی : توم عالمدهن یوز دونه ردیرسم ، قیناما بنی ،
چونکو بن هر کیمه یوزلشدیمسه ، اونندان یوز بلا
گوردوم ...

لیلی :

- (۱) یار رحم ایستی مگر ناله و افغانمیزا
- کی قدم باصدی بوگون کلبه ئی ازانمیزا
- (۲) آشک بارانی مگر قیلدی اثر ناگاه
- دوکدی بیر شاخی گولسی تازه گولستانمیزا
- (۳) بیزه آمی آتشین یاندیغی آندان بیلینور
- کی چراغ ایله دی روشن شبی هجرانمیزا
- (۴) بو وصالا اویقو احوالی دیمک ممکن ایدی
- اگر اولسایدی اویقو دیده ئی گریانمیزا
- (۵) بیر خیال اولامگر گوردیگیمیز یوقسا فگار
- مطلقاً خاطره گلیمز کی گله یانیمیزا
- (۶) یار مهمانیمز اولدی گلین ای جان و دل
- قیلالیم صرف نه میز وار مهمانیمیزا
- (۷) دلبرین جانا اییش قصدی فضولی گل کیم
- جان و یروب دلبره ، منت قویالیم جانیمیزا

سوزجوکر :-

ناله و افغان : اینلمک ایله آغلاماق • قدم : آفاق • کلبه :
کوچوک اودا • ازان : کدرلر • آشک : گوز یاشی • باران :
یاغمور • ناگاه : آنسیزین • شاخ : دال • تازه : ینی • هجران :
آتشی آریلیق • وصال : بولوشما • دیده : گوز • گریان :

آغلیان • نیگار : سیوگیلی • مهمان : قونوق • دلبر : گونول
آلیجی گوزهل •
آچقلاما :

- (۱) آنلاشیلان سیوگیلی یار ، آم و افغانمیزه آجیمیش
- اولاجاق کی بیر آزچق کدرلی قلوبه میزه آفاق باصدی
- بوگون •
- (۲) دیمک اولویور کی گوز یاشلاریندان میدانه گلن
- یاغمورلر کندی ایشینی گوره بیلیمشیر • اونون ایچین
- بیر یی آچان گولون دالاری آنسیزین گورولدو بیزیم
- باغچه ده •
- (۳) آریلیق دردیندهن ایچیمزده یانان آتشین آله ولی اولوشو ،
- قراقیق گیجه لریمزده چراغ ایشی گوردو گوندهن بلیدیر •
- (۴) اگر گوزلریمزه اویقو گیرمیش اولسایدی ، بو بولوشمایا
- « دوشدور » دیمک ممکن اولوردو •
- (۵) بو گوردو گوموز بلکی ده بیر خیالیدیر • یوقسا
- سیوگیلین بیزه باش وورماسی خاطره گلن ایشلردن
- دگیلیدیر •
- (۶) هایدی گلین ای جان ایله گونول ، سیوگیلی
- قونوغوموز دور بو گیجه • هایدی هپ وارمیزی بو قونوغا
- خارجایالیم •
- (۷) یارین بو گلشیندن اصل مقصد جانه قیماق اییش
- مگر • او حالدا جانمیزی کندیلیگیمزدهن تسلیم ایده لیم
- ده ، اونو منت یوکو آلتینا قویالیم •

مجتون :

- (۱) كفرى زلفين سالالى رخنه لىر ايمانيزا
كافر آغلار بو بيزيم حالى پريشانيزا
- (۲) سنى گورمك متعذر گورونور بويله كى اشك
سنا باقديقدا دولار ديدى گريانيزا
- (۳) جورى چوق ايلمه كيم اولما ناگاه توكنه
آز ايدوب جورو جفالار قلوبن جانيزا
- (۴) اكسيك اولماز غمميز بونجه كى ييزدهن غم آلوب
هر گلن غملو گيدهر شاد گلوبن يانيزا
- (۵) غم ايام ، فضولى ، بيزه بيداد ايتدى كيم
گلميشوز عجزله داد ايتمه سلطانيزا

سوزجوكلر :

كفرى زلفين : پرچمينين سياهلىغى ويا بوكومارى .
رخنه : دلوك . ديدى : گوز . اشك : گوز ياشى . گريان :
آغلان . جور : ظلم . ناگاه : آنسىزين . ايام : گونلر .
بيداد : عدالتسيزليك . داد : عدالت .

آچيقلاما :

- (۱) سنى پرچمينين سياهلىغى (ويا بوكومارى) ، ايمانيزا
گديكلر دوشوردوغو آندان برى ، حاليز پك پريشان
اولدو . شويله كى بيزيم بو پريشان حاليزا كافرلر بيله
يانوب آغلاديلار .
- (۲) سنا هر باقديقدا آغلان گوزلر يى گوز ياشى دالغالارى
قاپاتير . اونون ايچين سنى گورمكده گوجلوك
چكيوروم .
- (۳) چابوق توكنمه سين ديه آيت ظلمونو ، تاكى ييزلره
ياپديغين ظلمون سوروب دوام ايتسين .
- (۴) گونلو شاد اولانلار ، بيزه باش ووردوقدا ، غم ايله
يوكله نيپ گيدهرلر . يينه ده ييزده كى غملر آزالماز .
- (۵) اى فضولى : گونلوك دردلرين يوزوندهن بير چوق
حقسيزليگه اوغراديق ، دولاييله ييقىلا دوشه ، عدالت
ايچين يوز طوتدوق سلطانيزا (گونلوموزون سلطانى
سيوگيليميزه) .

لیلی :

- (۱) خلاف رایله ای فلک مدار ایتدین
- (۲) بنی گول ایستریکن مبتلای خار ایتدین
- (۳) مرور عمرده بیر دونه دین مرادیلا
- (۴) دونه دونه بنا ظلم ایتمه گی شعار ایتدین
- (۵) اها تئیده نه دیر یلعه زیم مرادین کیم
- (۶) عزیز عالم ایکن ، خوارو خاکسار ایتدین
- (۷) اومید وار ایدیم اول کی پر نشاط گورم
- (۸) بنای محتیمی شیمدی استوار ایتدین
- (۹) خفا آلیله قیلوب چاک پرده ئی صبرم
- (۱۰) نهان اولان غیبی خلقا آشکار ایتدین
- (۱۱) وفادا ویرمگه جان ، ویرمه دین بنا مهلت
- (۱۲) بنی بو وعده وفاسیندا شرمسار ایتدین
- (۱۳) مگر ییلیندی فضولی سنا فلک حالی
- (۱۴) کی وارینی بو جهانین یوق اعتبار ایتدین

سوزجوکار ::

خلاف : ترس • رأی : گوروش • مداد : دونهك • خار :
دیکه • خوار : ذلیل • خاکسار : دوشکون • نشاط : نشئه

پئر : دولو • نهان : گیزی • چاک : بیرتیق • شرمسار : اوتانغیج
استوار : محکم ، متین •

آچیقلاما :

- (۱) ای فلک ، ایسته دیگیم گیبی دونوب داورانمادین • بن ،
- (۲) گول ایستر ایکن ، سن دیکانه طوتوشدوردون •
- (۳) حیاتیم بویونجا بیر گون اولسون ییله ایسته دیگیم گیبی
- (۴) دونه دین • دوندوکجه بنا ظلم ایتمه یی کن دینه شعار
- (۵) ایدیندین •
- (۶) بنا حقارت ایتمکده نه مقصدین واردیر ، ییلمیوروم •
- (۷) خلق یانیندا صایغیلی اولان بنی ، ذلیل ورسوا ایتدین •
- (۸) ئونجه لری اویله اومود ایدیوردوم کی بنده کی محنت
- (۹) بناسینی بیر گون نشئه ایله دولدوراسین ، اما سن بو
- (۱۰) بنای داها دا محکم و متین ایتدین •
- (۱۱) ظلم آلیله ، صبر پرده می پارچالادین ، خلقدان گیزلی
- (۱۲) طوتدوغوم دردی آچینا ووردون •
- (۱۳) وفا یولوندا جانیمی فدا قیلماق فرصتینی ویرمه دین
- (۱۴) طوتدوغوم دردی آچینا ووردون •
- (۱۵) فضولی : آنلاشیلان ، فلکین بو خویونو اییجه ییلمیش
- (۱۶) اولدوغوندا ندور کی بو دنیانین وارینی یوق صایمیشین •

مجنون :

- (۱) نیچون اول شمع کافور اوزره گلگون مشکبار ایتمز یازوب بیر رقعه بین لطفه ییزی اومید وار ایتمز
- (۲) بنیله دوست لطفین آزار ایدوب چوق طعن ایدمر دوشمان نیچون لطف ایلوب دوشمانلاری بیر شرمسار ایتمز
- (۳) گل ای گوز، یار خطین نامه ده هوس قیلما کی خطی نامه دفعی دردی هجرسی خطی یار ایتمز
- (۴) کبوتردهن اوماردیم نامه سین گور ضعفی طالع کیم گوروب آهم اودون بندهن یانا اول هم گذار ایتمز
- (۵) فضولی نامه ئی دلدار بیر تمویذه دیر گویا کیم آنسیز خسته دلر خاطری بیر دم قرار ایتمز

سوزجوکلر :

کافور : اوزاق دوغودا یتشه ن ، حکمیلکده قوللانیلان ،
بیاض و یاری صایدام و چوق عطری بیر ماده دیر . مشک :
مسک ، سیاهلیق ، مرکب ، شرمسار : محجوب . نامه : مکتوب .
هوس : آرزو . خطی یار : سیوگیلین یوزونده نی گورون
اینجه چیک تویر . خطی نامه : مکتوبون یازیسی . کبوتر :

گووه رچین . گذار : یول طوتساق . تمویذه : دفع ضرر ایچین
قوللانیلان دعا . آنسیز : اوسیز .

آچیقلاما :

- (۱) ندین او موم گیی ایشیق صاچان گوزهل ، کافور اوزهرینه - بیاض کاغدهن کنایه - آلیق صاچاراق ییزه بیر مکتوب یازماز . . ندین سیوگیلی یار ، بویله بیر مکتوب گوندرمکله ییزی بین لطف اومیدنه دوشورمز .
- (۲) دوست لطفینی بندهن آزار ایتدیگیندهن ، دوشمان بنی چوق قینیور . او حالدا ندین دوست لطف ایدوب ده دوشمانلاری اوتاتیرمیور .
- (۳) یار یوزونو ، مکتوبین ستولری آراسیندا گورمک هواسینا دوشمه ، ای گوز ، مکتوب ستولری یارین یوزونده نی یتشه ن اینجه چیک تویردهن آریلماق دردینی گیده ره بیلرز .
- (۴) گووه رچینلردهن بنا مکتوبونو گتیره جکلرینی اوماردیم . نه یازیق کی طالعزلیگیندهن گووه رچینلر ، آه آتشییی گوروفجه بندهن اوزاق دوشدو .
- (۵) ای فضولی ، یار مکتوبو بویله بیر دعا نسخه سیدر کی گونلو خسته انسانلار (عاشقلار) بو نسخه اولمادان بیر لحظه یرلرینده قرار ایدهمزلر ، راحت بولامازلار . . .

مجنون :

- (۱) عاشق اولدور کیم قیلور جانین فدا جانانینا
میل-ی جانان ایتمه‌سون هر کیم کی قیمز جانینا
- (۲) جانینی جانانا ویرمکدور کمالی عاشقین
ویرمیهن جان اعتراف ایتک گره‌ک نقصانینا
- (۳) وصل آیامی ووروب جانانا جان راحت بولان
یکدور آندان کیم صالیر جانین غم-ی هجرانینا
- (۴) عشق رسمین عاشق توگره‌نک گره‌ک پروانه‌دهن
کیم یانار گوردیکده شمعین آتشی سوزانینا
- (۵) فانی اول عشق ایچره کیم بنزه‌ر فناسی عاشقین
فیض-ی جاوید ایل «خضر»ین چشمه‌ئی حیوانینا
- (۶) عشق دردینین دواسی قابل-ی درمان دگیل
ترکی جان دلر بو دردین معتبر درمانینا
- (۷) هیچکیم جانان ایچون جان ویرمگه لاف ایتمه‌سون
کیم گلوبدور بو صفت آنجاق فضولی شافینا

سوزجوکلر :-

جان : روح • جانان : سیوگیلی • میل ایتک : گونول
ویرمک • یکدور : داها ایدیر • سوزان : یاقیجی • جاوید :
ئولومسوزلوك • فیض : بوللوق • چشمه : بولاق • خضر :
حضرت «خدر» علیه السلام •

آچیقلاما :-

- (۱) گرچک عاشق ، او عاشقدیر کی جانینی سیوگیلیمینه
قوربان ویریر • جانینا قیمه‌ین کیسه ، سیوگیلی یه
گونول ویرمه‌سین •
- (۲) عاشقین کماله ایرمه‌سی ، جانینی معشوقه‌سینه فدا
ایتمه‌کده‌دیر • بو یولدا جان ویرمیهن ، نقصانلیغینا اعتراف
ایتمه‌لیدیر •
- (۳) جانی آیریلیق دردینه دوشورمک یرینه ، قاووشماق
گونلرینده اونو سیوگیلی یه ویریب دینلتنه‌ک داها
یخشیدیر •
- (۴) عاشق اولان ، عشقین یول و اوصولونو کله‌بکده‌ن
ئوگره‌نمه‌لیدیر • کله‌بک مومو گوردوکده ، جانینی اونون
آتشینه یاقار ••
- (۵) سن عشق ایچینده یوق اولمایا یاق ، زیرا عاشقین عشقده
یوق اولماسی ، ئولومسوزلوك فیضی ایل «خضر»ین حیات
بینارینا بنزه‌ر •
- (۶) عشق دردینه علاج بولماق امکانشیزدیر • عشقین ان
اولوملو علاجی جانندان واز گیچمه‌کدیر دهرلر •
- (۷) هیچ بیر کیسه جانینی سیوگیلی یه قوربان ویرمکده‌ن
سوز ایتمه‌سین • چونکو بو صفت آنجاق و آنجاق
فضولی یه مخصوصدور •••

مجنون :

- (۱) آه کیم بیر دهم فلک رایمجه دوران ایتهدی
وصل درمانیله دفعی دردی هجران ایتهدی
- (۲) یاردان بین دردی دل چکدیم ، بو هم بیر درد کیم
بیلدی بین دردی دلیم ، بیر درده درمان ایتهدی
- (۳) وادی ئی غربته جان ویردیم بنی اول شاه حسن
بیر گیجه خوانی وصالی اوزره مهان ایتهدی
- (۴) دوستلار ، چاک گریانیم گوزوب غیب ایلمن
اول گولو کیم گوردو کیم چاک گریان ایتهدی
- (۵) فقر ملکون طوت گر ایترسین کمالی سلطنت
کیم بو ملکون فتحینی فقورنو خاقان ایتهدی
- (۶) تیغی بیداد ایله هردهم قائیمی دوکک نهدر ؟
ای فلک هر کیم دهم آوردو عشقهدهن قان ایتهدی
- (۷) عهدو پیمان ایتدی یاریم کیم سنا یاریم ولی
یارلیق وقتی وفایی عهدو پیمان ایتهدی
- (۸) عقل میدانی زندان سی بلا ییلمز هبوز
کیم کی بیر مدت جنون ملکونو سیران ایتهدی

(۹) سری عشقین ایتهدی آنجاق فضولی آشکار
بو مبارک ایشی هر کیم ایتدی پنهان ایتهدی

سوزجوکلر :

دردی دل : گونول دردی • وادی : دره • شاه حسن :
گوزهللیک سلطانی • خوان : صوفرا • تیغ : قلیچ ، خنجر ،
سونگو ، پیچاق و امثالی • تیغی بیداد : ظلم قلیچی • سیران
ایتمک : گزیمه •

آچیقلاما :

- (۱) آیواه : بو فلک بیر آن اولسوندا ، ایسته گیجه دوئمهدی •
بنی یارا قاووشدوروب ، آیریلیق دردینه علاج ایتمه •
- (۲) بن سیوگیلی دهن بین گونول دردی چکدیم • بین دردی
ییلیم بیرینه اولسون درمان ایتمه سیدم بنا باشقا بیر
درددیر •
- (۳) غربت دیاریندا جان ویردیم ، او گوزهللیک سلطانی ،
قاووشماق صوفراسینا بیر گون اولسون ییله بنی مافر
قبول ایتهدی •
- (۴) ای دوستلار : یاقامی بیرتیق گوردوکده بنی قیناماینیز •
کیم وار او گول یوزلو گوزهللی گوردوکده یاقاسینی
بیرتادی •

- (۵) سلطانلیغین کماله ایرمه سینی ایترسه ن اگر زهد
و قناعت یولونو طوت •• بو بیر شهردیر کی نه چین قرالی
نه ده تورکستان خانی طرفنده ن فتح ایدیلدی •
- (۶) ای فلک ؛ نده ن عدالتسزلیک قلیجی ایله دورمادان قانیمی
دوکویورسون • یوقسا هر کیم عشقده ن سوز ایتدی قان
ایتمیش اولادی •
- (۷) سیوگیلیم ، سننیم دیه سوز ویردی بنا ، یمین ایتدی •
نه یازیق کی وقتی گلدیکده سوزونو یرینه گتیرمه دی •
- (۸) چیلغینلیق چوللارینده بیر زمان گزوب دولاشمایان ، عقابن
بیر فلاکت محبوسخانه سی اولدوغونو ییلمز اولور •
- (۹) عشقین سرینی گیزلی طوتا ییلهن ساده جه فضولی دیر •
بو مبارک ایشه هپ گریشه نر ، بو ایشین سرینی طوتا
ییلمه دیلر •••

لیلی :

- (۱) آچمادی گونلوم فلک تا باغریمی قان ایتمه دی
قیلمادی خرم بنی تازارو گریان ایتمه دی
- (۲) ایلدی بیداد ایله یوز پاره پر خون گونلومو
بو چمنده گونلومو بیر لحظه خندان ایتمه دی
- (۳) شکر کیم ویردی فلک کامیم بنی نومید ایدیب
شیوه ئی مهر و محبتده ن پشیمان ایتمه دی
- (۴) صبر یوقدور مردمی عالمده ورته روزگار
قانعی مشکلدیر کی تدریجیله آسان ایتمه دی
- (۵) عشق سیوداسیندا سود ایتمه دیم متاع وصل دوست
ای فضولی ، جان ویره ن جانانه نقصان ایتمه دی

سوزجوکلر :-

- خرم : موطلو • زار : آغلار • بیداد : ظلم • پر : دولو •
خون : قان • خندان : گولر • کام : مداد ، نیاز • نومید :
اومیدسیز • شیوه : گوزلره مخصوص ناز و آدا و گریشه •
مهر : محبت • مردم : گوزیه گی ، انسان • قانفی : هانگی •
مشکل : گوجلوک • تدریجیله : آدیم آدیم • آسان : قولای •
سود : فائده •

آچقلاما :

- (۱) فلک باغریسی قان ایتمه نیجه ، گولومو شاد ایتهدی .
بنی زاری زاری آغلانمادان مسعود ایتهدی .
- (۲) قان کسلیمیش گولومو ظلم ایله یوز پارچا قیلدی . بو
چمنده گولومو بیر آن بيله گولدورمه دی .
- (۳) تانری یه شکر اولسون کی فلک مرادیم و یروب ، بنی
اومیدسزلیگه دوشورمیره ک ، وفا و محبت یولوندا
پشیمان ایتهدی .
- (۴) بو عالین انسانلاریندا نه صبر وار نه تحمل . یوقسا
هانگی مشکل واردیر کی زمانلا چوزوله دی .
- (۵) عشق بازاریندا یارا قاووشما متاعنی قازانمادیم . ای
فضولی ، بو نا رغما ، ینته ده جانینی جانانینا ویره ن کیشی ،
زیان ایتیشی صایلماز ...

مجنون :

- (۱) نوبله سرمستم کی إدراک ایتمه زم دنیا نه دیر
بن کیمیم ، ساقی اولان کیمدیر ، می و صهبا نه دیر
- (۲) گرچه جانانندان دلای شیدا ایچون کام ایستم
سورسا جانان یلمزه کامی دلای شیدا نه دیر
- (۳) وصلدن چوق عاشقی مستغنی ایلر بیر وصال
عاشقا معشوقده ن هردهم بو استغنا نه دیر
- (۴) حکمتی دنیا وما فیها بیلن عارف دگیل
عارف اولدور یلمیه دنیا وما فیها نه دیر
- (۵) آه فریادین فضولی اینجیدوبدور عالمی
گر بلایی عشق ایله خوشنود ایسن غوغا نه دیر

سوزجوکلر :

سرمست : پک سرخوش اولان . می و صهبا : صاف شراب .
شیدا : دلی ، مجنون . کام : نیاز ، مراد . وصل : قاووشما .
وصال : بولوشما . مستغنی : أصلا محتاج اولمایان . عارف :
بیلیجی . خوشنود : مودلو . غوغا : گورولتو .

آچقلاما :

- (۱) بن ئويلا باشى دونموش يير سرخوشوم كى دىنانين نه اولدوغونو يىلميوروم ... بن كيميم ؟ ساقى اولان كيمدير ؟ شراب و باده نهدير ؟ اونودا يىلميوروم ...
- (۲) بو دلى گونول ايچين سيوگيلدهن نياز دىليورسامدا ، سيوگىلى ، بنا نيازيمين نه اولدوغونو سورسا ، اونودا يىلميوروم ...
- (۳) عاشق (الهى عاشق) معنى عالميندا بولوشما نعمتته نائل اولورسا ، ماده عالمينده قاووشمايا اصلا احتياجى قالماز .
- (۴) دنيا وايچينده كيلرين حكمتيني ييلن عارف دگيل . عارف : دنيا وايچينده كيلرى بيلمه نهدير . (الهى عشق ايچيندهن گيچهنى قصد ايدىور) .
- (۵) فضولى : سني آه افغانين عالمى اينجيديدير . اگر سن عشق بلاسيله موطلو ايسن ، ندهن بو قدهر گورولتو ياپيورمون ...

- ۱۷ -

لىلى :

- (۱) اى قىلان شيدا بنى بندهن بو استغنا نهدير نيشى صورمازين كى احوالى دلى شيدا نهدير
- (۲) گر بنا خلق ايچره پروا قىلمادين معذورسين بويلا تنهاليقدا قيلمزين بنا پروا نهدير
- (۳) سهدير گر بيلمه يوب حاليم ترحم قىلماق حاليمي بيلمهك ترحم قىلماق عمدانهدير
- (۴) گول تمناسيندا ده رلر بلين غوغالرين چون گولو گوردوكده گولمز يلمزم غوغا نهدير
- (۵) اول پرى مطلق من رسوايا قيلمز التفات اى فضولى ، يلمزم جرمى من رسوا نهدير

سوزجوكلر :-

شيدا : دلى ، مجنون . استغنا : آل چكهك ، احتياج
دوياماق . پروا : قورقو ، وسوسه . تنهالىق : يالنىزلىق .
عمدانه : بيله ركه ، ياپىاق . پرى : ملك . جرم : گناه ، صوچ .

آچقلاما :

- (۱) ای بنی دلی یه دوندرهن گوزهل : بندهن یوز چیوردیگین نده ندر ؟ بو دلی گونلومون ندهن حالینی سورمازسین ؟
- (۲) خلق آراسیندا بنی گوروب آلدیرمادیغیندا حقلیمسین . بو گیبی ییز بیزه ایکن ، بویله چکینمه یشین نده ندر ؟
- (۳) حالیمدان خبرسیزکن رحم ایتمه مکده حقلی اولایلیرسین . اما حالیمی ییلوب بنا مرحمت ایتمه یشینه نه دیمه لی .
- (۴) بلبلین فریاد ایتدیگی گول ایچیندر ده لرلر پکی ، گولو گوردوگو حالدا یننده یوزو گوله یوب فریاد و فغانا دوام ایدیشی نده ندر ؟
- (۵) ای فضولی : بن رسواین صوچو نه دیر کی او پری یوزلو گوزهل هیچ بیر زمان بن رسوایا لطف ایدوب ایلگی گوسترمز ؟

مجنون :

- (۱) خیالیه تسلیدیر گونول میلای وصال ایتمز گونولدهن ملشره بیر یار اولدوغون عاشق خیال ایتمز
- (۲) حقیقی عشق چون مستوجبی نقصان دگیل مطلق نوزین اهلای حقیقت والای حسن و جمال ایتمز
- (۳) کمالای عشقه طالب محترزدر حسن صورتدهن کی قیلای حسنای صورت عاشقی صاحب کمال ایتمز
- (۴) دلیلای جهلدر عشق اهلینه صورت پرست اولاق کی عاقل افتراقی ممکن ایله اتصال ایتمز
- (۵) گونولده دوست تمکین بولسا اولماز گوزده جولانی محبت ثابت اولسا نوز پریندهن انتقال ایتمز
- (۶) سواد ماسیوادان لوحی دل خالی مگره ک دائم موحد صفحه ئی ادراکا نقشای خطو خال ایتمز
- (۷) ارادت ضایع ایتمز اهل معنی صورته هر گیز حقیقت جوهرین وجلی مجازا پایمال ایتمز
- (۸) مقید اولماز اهلای صورتین رنگینه حال اهلای فضولی کیم مقیددور مگر ادراک حال ایتمز

سوزجوكلار :-

ميل ايتمهك : هوس ايتمهك . وصال : بولوشما . حقيقى : گرچك . واله : سرسم . حسن صورت : يوز گوزه لايگى (دش گوزه لايك) . محترز : صاقيان . كمال عشق : عشقين ان يوكسك مرتبهسى . انتقال : طاشينماق . سواد : قسم اعظم ، ان بويوك بولوم . خالى : بوش . اهل معنى : آره نلر . وجد : آتشلى سيوگى . پايمال : ذليل . حال اهلى : جذبه ليلر ...

آچقلاما :-

- (۱) سيوگيلين خيالى ايله تسلى بولوش اولان گونول ، اونونلا بولوشمايا هوس ايتمز . دوغرو عاشق ، گونول ديشيندا بير يارين وار اولدوغونو آصلا خيال ايتمز .
- (۲) گرچك بير عشق هيچ بير زمان صاحبه نقصانليق گتيرمز . كنديني (حقيقت اهلى) يعنى مطلق گرچكه قاووشموش گورهن كيمسه انسانى حسن و جماله كنديني قاپتيرماز .
- (۳) يوجه عشقه راغب اولان كيمسه ، انسان گوزه لايگينه قارشى چكىنگن اولور . زيرا يوز گوزه لايگينه باغليق ، عاشقى كمال مرتبهسینه ايرمكدهن آلى قويار .
- (۴) چهره گوزه لايگينه تابماق ، عشق اهلى ايچين جمالته گوسترگه سيدير . ادراكلى اولان كيمسه ، آيريلماسى ممكن اولان بير شيله آرا قورماز .

- (۵) دوست گونولده ير طوتدوغو زمان گوز ئونونده دولاشماسى گره كمز . محبت كوكلو ايسه يريندهن طاشينماز .
- (۶) گونول ايناسى ، «سيوگيلي» دهن غيرى نسنلر لكه سيندهن دائما آرى اولماق گرهك . موحد انيسان (معنى بيره يچى) ادراك صحيفه سينده بشرى خط و خال ريمى چيزمز . (انسانى عشقه بوش و پير) .
- (۷) معنى عالمينه گيره نلر ، صورته باغلانمازلار . حقيقت جوهرينى مجاز سيوداسيله دگهردهن دوشورمز .
- (۸) الهى عشق آربابى اولانلار ، صورت صاحبلرين بشرى جمالينا باغلى اولمازلار . فضولى ، صورته باغلى اولدوغو ايچين ، او حالى ادراك ايتمه ميشدير . (آره نلرين وارميش اولدوقلارى مقاما وارايلمه ميشدير) .

لیلی :-

- (۱) نه دلبر کیم دمادهم عاشقا عرض جمال ایتمز
قالور ناقص ، بولوب فیضی نظر ، کسبی کمال ایتمز
- (۲) دگیل جذب ایتمه عشاقی معشوق اولماغا قابل
نه حاصل حسنی صورتدهن کی جذبی اهل حال ایتمز
- (۳) مگرهک رخسارمئی معشوق مخفی غیر « عارف » دان
کی عارف اولایان ادراکی صنعی ذوالجلال ایتمز
- (۴) هوایی وصلدور کیم خوبلار وصلینا طالبدیر
ومگر عشقی کامل فرقی هجران و وصال ایتمز
- (۵) اولان نقد حیاتین عاشقین معشوقه صرف ایلمز
بو ظلمی آه اگر معشوقینا عاشق حلال ایتمز
- (۶) مجاز اهلینه خوبلر جلوهئی ناز ایلسونلر کیم
ئوزین اهل حقیت مبتلابی خطو خال ایتمز
- (۷) فضولی عالمی صورتده سرگردان گزور زاهد
زهی غافل بو سیدائین سر انجامین خیال ایتمز

سوزجوکلر :

دلبر : گونول آلیجی گوزمل . دمادهم : آراسیرا .

عرض : گوسترمک . فیض : بوللوق . نظر : باقیش . کسب :
قازانساق ، آلدہ ایتسهک . جذب ایتسهک : چکمهک . رخسار :
چهره . و مگره : حالبوکی . مخفی : صافلی . عارف : بیلیجی .
هجران : آیریلیق . وصال : بولوشماق . جلوه : ناز . سرگردان :
باشی دونموش . زهی : عجب . سرانجام : نتیجه .

آچقلاما :-

- (۱) هانگی گوزهلدیر کی ، آراسیرا جمانی عاشقینا
گوسترمز . بو حالدا « فیضی نظر » دهن محروم قالیر ،
عشقیندا کماله ایرمز .
- (۲) عاشقلاری سیدوا زنجیرلرله ئوزونه باغلایا بیلمیهن
گوزهل ، معشوق ایدینلیمه لایق دگیل . ذاتا « حال
اهلینی » ئوزونه باغلایا بیلمیهن بیر یاناقدا ، هیچ بیر
فایده یوقدور .
- (۳) معشوقه نین یاناغی ، عارف اولمایانلاردان صافلی
ملوتولالدیر . چونکو عارف اولمایان « الله ذو الجلال » ن
صنعتینده کی ابداعی قاورایاماز .
- (۴) گوزهلر قاووشما آرزولاری اولان کیمهلر ، قاووشماق
هوسلیدیرلر . حالبوکی عشقده کامل اولان ،
قاووشماقلا آیریلیق آراسیندا هر هانگی بیر فرق گورهمز .
(عشقینده دوام ایدر) .

(۵) عاشق حیاتیین بوتون وارلیغینی ، معشوقه‌سینه خارچار .
آه اگر عاشق ، بو ظلمو معشوقه‌سینه حلال ایتمه !
(او زمان حال چوق فنا اولور) *

(۶) گوزهلر نازلارینی « حقیقت اهللی » اوللایانلارا
گوسترسینلر . چو قکو ، ئوزونو ، حقیقت اهللی صانان
گوزلرونو یوزده کی اینجه جیک توپار و سیاه خالا مبتلا
ایتمز .

(۷) فضولی ، زاهد ماده عالمینده باشی دولمش اولاراق
گزه . او پک غافلدير ، ملوتولدوغو سیودائین نه
صونوچلار گنیره جگینی دوشونمز ...

- ۲۰ -

مجنون :

- (۱) ییز جهان معوره‌سین معنیده ویران یلمیشوز
- عافیت گنجین بو ویران ایچره ، پنهان یلمیشوز
- (۲) گر ئوزون دانا ییلور تقلید ایله صورت پره‌ست
- عالمی تحقیقده ییز آنی نادان یلمیشوز
- (۳) ییخیرلر شربت‌ی راحت ییلورلر باده‌یی
- ییز حکیم‌ی وقتیز آنی نوکوشوز قان یلمیشوز
- (۴) یلمیشوز کیم ملک‌ی عالم کیسه قلمز وفا
- اول زماندان کیم آنی ملک‌ی سلیمان یلمیشوز
- (۵) آبرو یلمیشسین فضولی مسجدی میخانه‌دهن
- سهو اییش ، اول کیم سنی ، ییز اهل‌ی عرفان یلمیشوز

سوزجوکار :

معنیده : حقیقتده ، حقیقت عالمینده . گنج : خزینله .
پنهان : گیزی . دانا : اوسلو ، یلگین . صورت پره‌ست :
چهره‌یه (ماده) یه تاپان . نادان : جاهل ، یلگیز . ییخیر :
خبرسیر . میخانه : بورادا (تکیه) آنلامینا گلن تصوفی بیر
تریمدیر . عرفان : حال ، الهام و شک پرده‌سینین ئوته‌سینه

گیچمکله آلدە ایدیلن (حقیقتلر بیلکیمی) دیر . اهل عرفان
ایسه بو یوللا بو چشید بیلگی بی آلدە ایدە ندیر .

آچیقلاما :

- (۱) بیز بو نه وره نین معموره سینی ، معنا عالمینده ویران
طانیمشیز . بو ویران ایچینده ، عافیت و دینلمه
خزینه سینی صاقلی طوتموشوز .
- (۲) مادی گوزه لایگه تاپان ، اوصلا ری تقلید ایتمکله
کندی سینی اوصاو وارمیش گورو یورسا ، بیز اونو حقیقت
عالمینده بیلگیشیز و جاهل بیلیمیشیز .
- (۳) خبر سیزلر ، باده ایچمه بی بیر تورلو راحتلیق شر بی
صانیورلار . هالبو کی ، ییزلر ، چاغین بیلگینلری اولاراق ،
او باده بی قان بیلیم دوکوشوز .
- (۴) . بیز بو دنیانین (حضرت سلیمان) ملک اولدوغونو
طانیدیمیز گونده ن بیری ، کیمسه یه ویا گومستریر
اولادیغنی ده بیلیمیشیز .
- (۵) ای فضولی ، سن مسجد ایله میخانه بی بیر بیرینده ن
آیری شیلر صاییمیشین او خالدا ییز سنی عرفان
اهلینده ن صایماقلا نه قدر یانیلیمیشیز مگر !

- ۲۱ -

لیلی :

- (۱) بو عالم کیم گونول قیدین چکهر سین محنت و غم دیر
فنا سرمنز لیلن سیر ایله کیم بو خوشجا عالم دیر
- (۲) آنوب تنه الیغی قبر ایچره قهرت ایتمه آندان کیم
طریق بی انسی طوت کیم ، هر آووج طویراق بیر آدم دیر
- (۳) دگیل محکم جهان ملکنده هر بنیاد کیم قیلسان
بقا ملکنده طوت منزل کیم اول بنیاد محکم دیر
- (۴) أجل آلاشی خوفی خطرده ن قور تاریر قه سی
بو جوهر کیمیای قه سه بیر اکسیر اعظم دیر
- (۵) کمالی عشق انسان موت ایله ندیر رامی حکمتده
بلی مجری قیلان حکمین مثالین نقش بی خاتم دیر
- (۶) هار ایامی گیرسن لاله زارا ، خالکی اجزاسین
محضر گورمه کیم هر ذره بیر جامیله بیر جم دیر
- (۷) اسیری قسیدر اهل جهان یلمز فنا قدرین
فضولی : ترکشی تجریدی سنا آفجاق مسلم دیر .

سوزجوکلر :

قید : باغ ، بند ، سرمنز : باش قوناق . آنوب : یاد

ایدیب • تنهالیق : یالنیزلیق • بشیاد : یایی • آلایش :
 بولاشیق • خوف : قورقو • موت : ئولوم • حکمت :
 یلگه لیک • راه : یول • لاله زار : لاله باغچه سی • خاک :
 طوپراق • جام : طاس ، باده • چم : جمشید •

آچقلاما :-

- (۱) ای گونول : کنديني سيوداسينا باغلاديقين بو عالم ،
 فلاکت و صیقینتی دنیاسیدیر • یوق اولما دنیاسینین باش
 دوراغی و یا قوناغی اولان مزارستانى سیر ایله کی بو
 آرزوق خوش بیر عالم دیر •
- (۲) مزاردا یالنیزلیغی یاد ایدرهک اونندان قاجینما • اونا
 ایصیناق یولونو طوت ، چونکو اونون هر بیر آوج
 طوپراغی بیر انسان دیر •
- (۳) دنیا دا یاپاچاقین هر هانگی بیر یایی ، محکم و دایانقلی
 دگیل دیر • چالیش ، ئولوم سوزلوك عالمیندا کندينه بیر
 قوناق طوت • اونون یاییسی آتقاق محکم دیر متین دیر •
- (۴) ئولوم دور ، انسانى قورقو و آندیشه لردهن قورتاران • بو
 جوهر ، نفس کیماسی ایچین ان بویوک بیر اکیمر دیر (۱) •
- (۵) انسان اوغلونون ، عشقه کماله یوکسله سی ، یلگه لیک
 و حکمت یولونده ئوله کدیر • اونون حکمو حضرت
 سلیمانین یوزو گونده کی نایشین حکمو گیبی ، گری
 دونده ریلمز •

(۶) بهاردا ، لاله باغچه سینه گیر دیکده ، اونو دگه رسبز
 طوپراق صانما • اونون هر ذره سی بیر قدح و بیر
 جمشید دیر •

(۷) دنیا سیوداسینا طوتولانلار ، هوای شهه محکوم دورلر •
 اوللار یوق اولاتین (معنوی محبت یولوندا فانی اولماتین
 قیمت و دگه رینی بیلزلر) • فضولی : بو یولدا یورومک
 آتقاق سنا ویرلمیش دیر (عشق یولوندا ویا عشقی الهی
 یولوندا جان و یرمک آتلامیندادیر) •

(۱) اکیسر : شکرلی و قوقولو روح و کیما • اسکی اینانچا
 گوره ، اکیسر ، بوتون معدنلری آلتینا دونوشدورمک
 و توم خسته لیکلری دفع ایتسک یتته کی اولان بیر ماده دیر •

مجنون :

- (۱) یاندى جانيم هجر ايله وصلـى رخـى يار ايستم
- دردمندیـى فرقتـم درمان دیدار ايستم
- (۲) بلبـلى زارم دگيل بيهوده افغان ايتديگيم
- قاليشام نالان قفس قیدنده گولزار ايستم
- (۳) دهر بازاريندا کاسددير متاعـى همـتيم
- بو متاعـى صاـتاغا بـير ئوزگه بازار ايستم
- (۴) فانی اولماق ايستم يعنى بلایى دهردهن
- راحتـى جـسم ضعيفـو جانـو افکار ايستم
- (۵) نولا گر قيلسام شبـى هجران تمنایى اجل
- نيلهيم چوقدور غـيم دفعينه غـمخوار ايستم
- (۶) چون بقا بزمندهدير دلدار من هم دورمازام
- بو فنا ديرنده بزـمـى وصلـى دلدار ايستم
- (۷) ای فضولى ايستهـمـز کيمـه رضاسيله فنا
- بن کی بوندان ئوزگه بيلـهـم چار ناچار ايستم

سوزجوکلر :

هجر : آيريليق • رخ : يانا • دردمند : درده طوتولموش
اولان • فرقت : آيريليق • دیدار : گورمك • زار : آغلار •

بيهوده: بوشونا • نالان : فریاد ایدەن • گولزار: گول باغچهسى •
کاسد : رواجسيز • متاع : اشيا ، مال • ئوزگه : باشقا •
شب : گيجه • اجل : ئولوم دەمى • غمخوار : غم يەيىچى ،
غم آلان • بزـم : ضیافت •

آچىقلاما :

- (۱) آيريليق آتـشـينه ، ياندى جانيم ، قاووشماق
- ايتيوروم • بن آيريليق خستەسيم ، درمانيم ، علاجيم
- قاووشماقدادير •
- (۲) فریاد ايتـمـکه اولان بـير بـلـبـم بن • فریاد و افغانيم
- بوشونا دگيل • بن قفس بندلرينده اينليه اينليه قاليشيم •
- گول باغچهسى ايتيوروم •
- (۳) زمانين (چاغين) بازاريندا رواجسيزدير صنعتيم • بو صنعتى
- صاـتاـق ايچـن باشقا بـير بازار ايتيوروم •
- (۴) زمانين درديندهن قورتولمام ايچين ، يوق اولماق ايتيوروم •
- يعنى بو ضعيف دوشن تـنـيمى ، روحومو و باشيمي دىنلتمەك
- ايتيوروم •
- (۵) نه اولور ، اگەر بن آيريليق گيجه سينده کندیمه ئولوم
- ديارسم • آلدەن نه گلیر ؟ تحـلـ قالمادی بنده ، غـيم
- اولدوقچا چوق ، أما غـم گیدەرەنیم یوقدور •
- (۶) سیوگیلی ، یوکون ، (دار البقاء) اولان آخرتین
- ضیافتیندهدير • آرتیق ، بن ده بو (دار الفناء) دینان فانی

دنيادا دورموياجاغيم ، سيوگيلينين ضيافتينه قاووشماق
ايسيوروم .

(۷) اي فضولي : کيمسه ، ئوزونه ، ئوز رضايله ئولوم
(يوق اولما) ايسته مز . بن ايسهم باشقا بيلديگيم يوقدور ،
ايستر ايسته مز ، يوق اولماق ايسيوروم . . .

شرح غزليات الشاعر
فضولي البغدادي
في ملحمة ليلى ومجنون

عبدالعزيز سمين يياتلى